

Otázky v rozhovoru

Rozhovor a pozorování v psychologii

Mgr. Michaela Širůčková, Ph.D.

1. 11. 2010

Monika

- 18 let
- nedávno nastoupila na univerzitu
- má časté bolesti hlavy, které s nástupem na universitu nabyly na intenzitě
- medikace nezabírá
- bolesti hlavy Monice znemožňují se efektivně připravovat do školy

Co Vás napadá? Jaké otázky byste pokládali?

Hypotézy v rozhovoru

předběžné předpoklady, které je třeba následně ověřovat

- ❖ **organizační funkce:** třídíme informace – důležité a irelevantní
- ❖ **podněcovací funkce:** nové pohledy, nové možnosti, prvek překvapení

bud'te ochotni se svých hypotéz vzdát (může to být i jinak 😊)

zprostředkovaný a interaktivní proces získávání dat (informací)

Technika kladení otázek

Primární otázky – předem připravené – daná struktura rozhovoru

Sekundární otázky – vyplývají přímo z rozhovoru

Trychtýřovité kladení otázek – od obecným ke specifickým

Hřebenové kladení otázek – otázky přebíhají od jednoho tématu ke druhému

Přímé otázky

- na konkrétní věc se dotazujeme přímo (odpověď ano-ne): „Unavuje tě vyučování?“

Nepřímé otázky

- ptáme se opisem, k jádru věci se přibližujeme oklikou: „Jak se cítíš na konci vyučování?“

Projektivní otázky

- princip identifikace klienta (respondenta) s jinými lidmi, do nichž projikují své postoje, názory apod.: „Jak se asi cítí většina dětí na konci vyučování?“

Behaviorální otázky – ptáme se na konkrétní chování osoby: „Kdy jste naposledy...?“

Modelové otázky – zjišťujeme chování osoby v modelové situaci: „Představte si, že...Jak byste reagoval?“

Zprostředkované otázky – tázané osoby se ptáme, co by o ni řekl někdo jiný „Řekli by Vaši kolegové?“

Otázky z nucenou volbou – na výběr ze dvou možností: „Jste spíše poctivý nebo...?“

Otázky kontrolní – položené stejně nebo mírně změněně, cíl zvýšení reliability

Otázky obecně

- Ptáme se vždy na jednu věc, ne na dvě věci současně
- Vyhýbáme se sugestivním otázkám
- Otázky by neměly obsahovat dvojí zápor
- Formulované jasně a srozumitelně
- Na jednu věc se můžeme zeptat vícekrát
- Přizpůsobujte stylistiku jazyku klienta

Jaké souvislosti se skrývají v následujících otázkách?

- Odkdy trvá nemoc?
- Kvůli čemu zde jste?
- Co je vaším problémem?
- Co pro vás můžeme udělat?
- Jakého řešení byste chtěl dnes dosáhnout?
- Co by se zde dnes mělo dít, abyste pak odcházel domů spokojen?

prostřednictvím otázek jsou předávána implicitní poselství....

Cirkulární dotazování

otázky na symptomy

- Co dělá váš manžel, když váš syn dělá to, čemu říkáte porucha chování?
- Jak na to reaguje váš syn?
- Jak přesně se váš syn chová jinak, když jej váš manžel označuje za zdravého?

vztahový kontext

- Pro koho je to, co dělá vaše dcera, problémem?
- Koho to zneklidňuje nejvíce?
- Kdo si v rodině všimne nejdříve, když se to objeví?

vztahové vzorce

- Co myslíte, jak asi vaše žena hodnotí vztah mezi vámi a vaším otcem?
- Předpokládejme, že by vaše dcera vyslovila nahlas, co si myslí o vaší matce – co by nejspíš řekla?

Nejde o popis skutečností podle obvyklého vzorce – vnější perspektiva

Otázky objasňující rozdíly

klasifikační otázky

- Koho z okruhu pracovníků si vedoucí podle vašeho názoru cení nejvíce a koho si cení nejméně?
- Kdo dnes přišel s největším optimismem, kdo je nejskeptičtější?

otázky na procenta

- Za jak pevné – na škále 0 až 100% - považujete své rozhodnutí dát výpověď?
- Z kolika procent to považujete za... a z kolika procent naopak za...?
- Přesnější diferenciaci myšlenek, přesvědčení, konceptů ...

dotazy na shodu

- Vidíte to přesně tak, nebo jinak?
- Vidíte to jako vaše kolegyně, nebo byste ji spíše odporoval?

srovnávání

- Jak to vidíte jako nejstarší člen církevního společenství: Sympatizuje farář více s věřícími, kteří zastávají tradiční hodnoty, nebo s věřícími, kteří mají modernější názory?

Otázky ke konstruování skutečnosti

kontext zakázky

- **Doporučení:** Kdo přišel na nápad uskutečnit tento kontakt?
- **Očekávání:** Co bychom musel udělat, aby to byl neúspěch?

kontext problému

- **Balík problému:** Z jakých způsobů chování se skládá problém?
- **Popisy související s problémem:** Co přesně máte na mysli, když mluvíte o poruchách chování?
- **„Tanec kolem problému“:** Jak reaguje dítě na reakce ostatních?
- **Vysvětlení problému:** Jak si vysvětlujete, že problém vznikl?
- **Význam problému pro vztahy:** Co se změnilo ve vztazích, když problém začal? Co by se mezi vámi změnilo, kdyby se problém vyřešil?

Otázky ke konstruování možností „Co by bylo, kdyby?“

otázky na zlepšení

- **Výjimky z problému:** Co jste v té době dělal jinak?
- **Otázky na zdroje:** Co děláte rád, dobře?
- **Otázky na zhoršení:** Jak byste se mohl učinit opravdu nešťastným, kdybyste si to přál?

kombinace otázek

- **Dotazy na užitečnost:** Co by se zhoršilo, kdyby problém zmizel?
- **Časový plán do budoucnosti:** Na jak dlouho byste svému problému vyhradil ve svém bytě místo?
- **Dotazy na vědomou „recidivu“:** Kdybyste svůj problém vyřešil a chtěl byste ještě, aby se vrátil, jak byste se mohl chovat?
- **Otázky „jako by“:** Poznali by ostatní, zda je váš problém zase zpátky, nebo zda se jenom tváříte jako by tu byl?

Literatura:

- Schlippe, A., Sweitzer, J. (2001). *Systemická terapie a poradenství*. Cesta Brno.
- Svoboda, M., Krejčířová, D., Vágnerová, M. (2001). *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Portál. Praha.